

af toldmure mellem de hidtidige delstater vil sammen med områdets usikre politiske fremtid antagelig medføre vanskeligheder for Sydrhodesias industri. Områdets samfærdselsnet er veludbygget og forbundet med havnebyerne i Moçambique, Sydafrika og Angola.

2. Den forfatningsmæssige udvikling i Sydrhodesia.

Da Storbritanniens principielle indvendinger mod, at Sydrhodesia-spørgsmålet behandles af FN, går ud på, at området har en sådan grad af selvstyre, at hverken FN eller Storbritannien er berettiget til at intervenere i områdets indre anliggender, er der i det følgende søgt redegjort for den historiske og forfatningsmæssige udvikling i området.

Den britiske indflydelse i de centralafrikanske områder går tilbage til slutningen af 1880'erne. I 1888 fik selskabet The British South Africa Company under ledelse af Cecil Rhodes koncession på at udnytte områdernes mineralrigdomme. Selskabet fik i 1889 overdraget forvaltningen af områderne for en periode af 25 år, og denne koncession blev i 1914 forlænget for yderligere 10 år.

Ved et referendum i 1922 stemte et flertal af Sydrhodesias britiske vælgere for, at området fik en ansvarlig regering, fremfor at det blev indlemmet i Den sydafrikanske Union. Sydrhodesia blev derefter formelt en britisk kronkoloni. Den første sydrhodesiske forfatning er indeholdt i et kgl. patent af 1. september 1923. Den lovgivende magt ligger hos den lovgivende forsamling (The Legislative Assembly) og den udøvende magt hos en parlamentarisk ansvarlig regering. Den britiske regerings repræsentant, guvernøren, havde formelt en stærk stilling, idet alle lovforslag krævede hans samtykke. Det er dog ikke forekommet, at guvernøren har gjort brug af sin veto. Den britiske regering kunne tillige tilsidesætte ethvert lovforslag, som var godkendt af guvernøren eller forelagt den til godkendelse; ej heller denne beføjelse blev nogensinde benyttet. The Legislative Assembly kunne — med forskellige undtagelser — med to trediedels flertal ændre forfatningens bestemmelser.

Sydrhodesias forfatningspraksis udviklede sig gennem årene henimod et stadig mere udvidet selvstyre. Ændringen af dominionlandenes status i årene efter den 1. verdenskrig i retning af selvstændige stater „smittede“ også af på forholdet mellem Storbritannien og Sydrhodesia. Den britiske regerings undtagelsesbeføjelser i henhold til Sydrhodesias forfatning er aldrig blevet bragt til anvendelse, og der er gennem årene udviklet en sædvane om, at de britiske myndigheder ikke blander sig i Sydrhodesias indre anliggender. En sådan sædvane (convention) har efter britisk forfatningspraksis lovskraft. Sydrhodesias anliggender har sorteret under Commonwealth-ministeriet lige siden dettes oprettelse i 1925. Samme år blev Sydrhodesia repræsenteret i London ved en højkommissær, og Storbritannien har siden 1951 haft en højkommissær i Salisbury. Indtil dannelsen af Føderationen af Rhodesia og Nyasaland deltog Sydrhodesias premierminister i statssamfundslanenes premierministerkonferencer.

I udenrigsanliggender erhvervede Sydrhodesia gennem årene visse beføjelser. Således fik regeringen adgang til at afslutte handelsaftaler med fremmede magter og indgå bindende aftaler med nærliggende områder samt udveksle repræsentanter med disse. Sydrhodesia er medlem af GATT og visse andre internationale organisationer. Det har dog stedse været forudsat, at det principielle ansvar for områdets udenrigsanliggender beror hos Storbritanniens regering.

Sydrhodesia befandt sig således ved områdets indtræden i Føderationen Rhodesia og Nyasaland i 1953 i en fremskredne fase af den udvikling, de ældre statssamfundslande havde gennemgået på vejen til uafhængighed.

Ved føderationens oprettelse beholdt Sydrhodesia i lighed med føderationens to andre territorier sin hidtidige forfatningsmæssige stilling, dog således at føderationen bl.a. i udenrigsanliggender overtog den begrænsede kompetence, som tidligere tilkom området.

Fra oprettelsen af den første lovgivende forsamling havde stemmeretten været forbeholdt britiske borgere over 21 år med en vis ejendom og indtægt. I 1957 blev stemmeretten udvidet til at omfatte alle